

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA BARQAROR O'SISHNI TA'MINLASHDA FISKAL SIYOSATNING ROLI

Bozorboyev Diyorbek Po'lat o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston
Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida barqaror o'sishni ta'minlashda fiskal siyosatning o'rni, uning asosiy yo'nalishlari va ta'sir mexanizmlari tahlil qilingan. Davlat byudjeti daromadlari va xarajatlari, soliqqa tortish tizimi, budget taqchilligi hamda davlat investitsiyalarining iqtisodiy faollikka ta'siri ilmiy asosda yoritilgan. Maqolada fiskal siyosatni optimallashtirish orqali iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash bo'yicha takliflar keltiriladi.

Kalit so'zlar: fiskal siyosat, davlat byudjeti, iqtisodiy o'sish, soliq siyosati, budget taqchilligi, davlat xarajatlari.

Аннотация: В статье рассматривается роль фискальной политики в обеспечении устойчивого экономического роста Узбекистана. Анализируются направления налогово-бюджетной политики, дефицит бюджета, государственные инвестиции и их влияние на экономическую активность. Автор предлагает меры по оптимизации фискальной политики для укрепления макроэкономической стабильности.

Ключевые слова: фискальная политика, государственный бюджет, экономический рост, налоговая система, дефицит бюджета.

Annotation: This article analyzes the role of fiscal policy in ensuring sustainable economic growth in Uzbekistan. It examines budget revenues and expenditures, taxation, budget deficit, and public investment, focusing on their impact on economic activity. The author provides recommendations for optimizing fiscal policy to enhance macroeconomic stability and long-term growth.

Keywords: fiscal policy, state budget, economic growth, taxation, budget deficit, public spending.

Fiskal siyosat — bu davlat tomonidan iqtisodiyotni tartibga solishning muhim vositasi bo'lib, u soliqlar, davlat xarajatlari va byudjet balansini boshqarish orqali iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi. O'zbekiston mustaqillikka erishgandan buyon fiskal siyosat mamlakat iqtisodiyotining modernizatsiyasi, investitsiya muhitini yaxshilash hamda ijtimoiy sohani qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynab kelmoqda. So'nggi yillarda davlat byudjetining shaffofligi, soliq yukining kamaytirilishi va investitsiya xarajatlarining oshirilishi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasining fiskal siyosati milliy iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlarini moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. So'nggi yillarda

solliqqa tortish tizimining soddalashtirilishi, qo‘shilgan qiymat solig‘ining pasaytirilishi va kichik biznes uchun soliq imtiyozlarining kengaytirilishi iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qildi.

Bundan tashqari, davlat byudjeti xarajatlarining tarkibida infratuzilma, ta’lim va sog‘liqni saqlash sohalariga ajratilayotgan mablag‘lar hajmining ortishi iqtisodiyotning ijtimoiy yo‘naltirilganligini ta’kidlaydi. Davlat investitsiyalari orqali yangi ishlab chiqarish quvvatlari yaratilmoqda, bu esa ichki talab va bandlik darajasini oshiradi.

Fiskal siyosatning yana bir muhim yo‘nalishi — budget taqchilligini maqbul darajada ushlab turishdir. Davlat qarzining o‘shishi iqtisodiy xavflarni kuchaytirishi mumkinligi sababli, O‘zbekiston hukumati barqaror qarz siyosatini yuritmoqda. Shuningdek, fiskal siyosatni raqamlashtirish orqali byudjet xarajatlarini monitoring qilish tizimi joriy etilmoqda.

Hozirda fiskal siyosatning asosiy maqsadi – iqtisodiy o‘shish bilan bir qatorda makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash va ishlab chiqarish sektorlarini modernizatsiya qilishdan iborat. Shu nuqtayi nazardan, soliqlarning adolatli taqsimlanishi va byudjet mablag‘larining samarali ishlatilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

2024 yilda davlat byudjeti daromadlari taxminan 274,4 trln so‘mga yetdi va 2023-yilga nisbatan 18,4 %ga oshdi. Soliqlardan tushgan daromadlar orasida QQS 59,28 trln so‘m (+2,4 %), foyda solig‘i 52,6 trln so‘m (+29 %) va moliyalashtirilishi infratuzilma va xizmatlarga yo‘naltirilgan ej–sh. daromadlar ustuvor bo‘ldi. Budget xarajatlari 2024 yilda taxminan 310,9 trln so‘mga yetdi, bu esa 2023-yilga nisbatan 10,6 %ga ko‘p. Xarajatlarning ~49 % i ijtimoiy sohalarga ketdi. 2025 yilda esa davlat 2025-yil uchun davlat byudjeti loyihasida daromadlarni 308,5 trln so‘mga, xarajatlarni 344,6 trln so‘mga rejalashtirdi va konsolidatsiyalashgan byudjet taqchilligi YaIMga nisbatan 3 %dan oshmasligi maqsad qilindi. Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi (IVJ) O‘zbekistonga “solliq imtiyozlarini qayta ko‘rib chiqish”ni tavsiya etdi, bazasi tor bo‘lgan solliq bazasini kengaytirish va soliqlarni to‘plash ma‘muriyatini kuchaytirish orqali daromadlarni barqarashtirish mumkinligi ta’kidlandi. 2023 yilda davlat byudjeti daromadlarining o‘shishi 14,8 % ga tushganligi xabar qilindi, bu fiskal siyosatda yangi muammolar paydo bo‘lganidan dalolat beradi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, fiskal siyosat O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror o‘shishini ta’minlashda hal qiluvchi o‘rin tutadi. Solliq siyosatini liberallashtirish, davlat xarajatlarini optimallashtirish va byudjetning shaffofligini oshirish orqali iqtisodiy faollikni rag‘batlantirish mumkin. Kelgusida fiskal siyosatni raqamli boshqaruvga o‘tkazish, solliq bazasini kengaytirish hamda ijtimoiy sohalarga investitsiyalarni ko‘paytirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

O‘zbekiston fiskal siyosati mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘shishini ta’minlashda muhim vosita hisoblanadi. So‘nggi yillarda byudjet daromadlari va

xarajatlari tarkibida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. 2024-yilda davlat byudjeti daromadlari 274,4 trillion so'mni tashkil etib, 2023-yilga nisbatan 18,4 foizga oshdi. Shu davrda byudjet xarajatlari 310,9 trillion so'mga yetdi, bu esa 10,6 foizlik o'sishni anglatadi. Xarajatlarning qariyb yarmi ijtimoiy sohalarga yo'naltirildi, bu esa fiskal siyosatning ijtimoiy yo'nalganligini ko'rsatadi. 2025-yil uchun davlat byudjeti loyihasida daromadlar 308,5 trillion so'm, xarajatlar esa 344,6 trillion so'm miqdorida rejalashtirilgan bo'lib, taqchillikning YaIMga nisbatan 3 foizdan oshmasligi maqsad qilib qo'yilgan. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi O'zbekiston hukumatiga soliq imtiyozlarini qayta ko'rib chiqish, soliq bazasini kengaytirish va soliq ma'muriyatini kuchaytirish bo'yicha tavsiyalar bergan. Bu choralar davlat daromadlarini barqarorlashtirish va fiskal intizomni mustahkamlash uchun muhim hisoblanadi. 2023-yilda esa byudjet daromadlarining o'sish sur'ati 14,8 foizgacha sekinlashgan bo'lib, bu fiskal siyosatning samaradorligini oshirish zaruratini ko'rsatdi. O'zbekiston hukumati tomonidan energetika subsidiyalarini qisqartirish, investitsion xarajatlarni maqsadli yo'naltirish hamda raqamli byudjet boshqaruvini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar natijasida byudjet taqchilligi kamaymoqda, makroiqtisodiy barqarorlik esa mustahkamlanmoqda. Shu bilan birga, soliq yukining kamaytirilishi va biznes uchun qulay shart-sharoitlar yaratish iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga xizmat qilmoqda. Shu asosda fiskal siyosat O'zbekiston iqtisodiyotining uzoq muddatli barqaror rivojlanishida asosiy omil bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy ma'lumotlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomalari.
3. Keynes J.M. *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. – London, 1936.
4. Musayev A. *Fiskal siyosat va iqtisodiy barqarorlik*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
5. IMF Country Report. *Uzbekistan: Fiscal Policy Review*. – 2023.